

HARMADIK HETE
tartanak már megyénkben az érettségi vizsgák. Középsős iskolás fiataljaink első nagy erőpróbái, mielőtt elhagynák ifjúságuk kedves színhelyét, az iskolát, és kiművelt fővel kilépnek az életbe, hogy ez a nemzedék is az elődök nyomdokain járva, beálljon új életünk formálóinak szélesedő soraiba.

Egy hét óta reggeltől estig velük vagyok a vizsgateremben. A kép a szokásos. A falon köröskörül térképek, szemléltető eszközök, az asztalokon fizikai szerek a kísérletek bemutatására: hófehér elefántcsontgolyók, különféle kapcsolók, tekercsek, vasreszelékek, ebonitrudak az elmaradhatatlan fonesorozott bőrrel. Odébb klasszikus és modern szövegek halomnyi tömegben.

A tanuló névsor szerint állnak a bizottság elé. Egyikőjük felel, azalatt a többiek a kis sárga asztalka fölé hajolnak, s homlokukon gyűrődő ráncokkal mérlekednek bele a tételükbe. A munka lázában hangosot zörrennek a papírlapok, meg-megkoppannak a ceruzák, s én, az osztályfőnöki, az aratást figyelő gazda melengető örömeivel lesem szavaikat, kísérem figyelemmel feleleteiket.

Ma délelőtt öt lány került sorra. S amíg szeletnyi jegyzetlapokkal a kezükben egymásután az elnöki asztal elé állnak, képzeletben visszarepülök négy évet a múltba. Amikor az első gimnáziumba jöttem és dobogó szívvél, tétován rebbenő tekintettel megálltam ennek a széleshomlokú öreg iskolának épületrengetéiben. A bodrogközi tanyavilágból, a gyönyörű sátorhegyek közé ékelte kis falucskákból, a susogó füzeseiről híres Hernád völgyéből, meg a távolabbi bükkaljai községekből érkeztek. Közülük három parasztlány, a negyedik pedagógus gyermeke, az ötödik pedig orvos.

NÉGY ÉVVEL ezelőtt a származás következtében nagy különbség volt közöttük. A parasztlányok haja falusiasan farkocsa volt fonva, a másik kettő városiasan frizurára nyíra. A parasztlányok szemében ijedt aggodalom tükröződött, amikor szüleik itthagyták őket a nagy iskolában. Talán városban sem voltak még addig, s itt egyszerre elvesztették biztonságérzetüket, egyszerre egy más világ, szokatlan, új élet nehezített rájuk. Az egyiknek az apja régen urasági cseléd volt, most tanácselnökhelyettes a falujában. A másiké tsz-tag, a harmadik évtizedeken át sovány nap számon zsellérkedett, s most 8 hold juttatott földjén gazdálkodik. De a lányukat már gimnáziumba írták, diákkotthonba adták.

Érettségiző parasztlányok között

sága. Aranyzóke meg ébenfekete hajukat már tavaly frizurára nyíraták, s most ünnepi sötétkék szoknya, fehér és krémszínű seljembliú van rajtuk, lábukon könnyű, divatos szandál. Édesanyjuk, édesapjuk bizonyára kiinn, a kenyeret igérő határban dolgozik kora reggel óta. Talán repát kapálnak, vagy burgonyát töltögetnek, s míg a kővér verejtékcseppek törölgetik homlokukról, gondolatuk, szeretetük egy-egy elröppenő sóhaj szárnyán bizonyára errefelé, az öreg iskola felé száll, amelynek második emeleti vizsgatermében leányuk a magyar jakobinus írók mártírságáról, Rákóczi szabadságharcáról, vagy éppen az atomhasítás titkairól, az elektronok sajátságairól ad számot vizsgafeleleteiben.

ÉS MOST, a negyedik év végeztével semmi nyoma feleleteikben a hajdani falusias nehézségeknek. Mondanivalóik megalapozottak, előadási készségük folyamatos, könnyed, beszédük az okos, művelt emberek beszéde, csak az izes ejtés árulja el néha, hogy faluról kerültek ide az érettségi terembe. Egyébként sem öltöztet, sem tudás, sem beszédmódor tekintetében semmi különbség közöttük és az értelmiségi származású, városi lányok között. Az elmúlt négy év tanulmányai izlésben, igényességben egy szintre emelték őket a városiakkal. Pedig ezek a parasztlányok milyen mélyről jutottak ide...

Dél felé jár már az idő. Fülledt, bágyasztó meleg árad szét a teremben. A lányok a fizika felelet után nagyot lélegezve, boldogan indulnak haza. Alig lépik át a küszöböt, már ugranak is a kint várakozó barátok nyakába. Az utolsót, egy karcsú, kékszemű parasztlányt az elnök maga elé inti. Az orosz mellett négy évig angolul is tanult, érettségét is tett belőle. Az elnök angolul szól hozzá, s megkérdezi, milyen pályára készül.

Az egykori urasági cseléd lányának arcán szelid mosoly villan meg és mintha valahol Eszéken nevelkedett volna, kellemes, könnyed ejtéssel válaszolja:

— After the Maturity examination I shall go to the University. I should like to be a doctor... Érettségi után egyetemre megyek, orvos szeretnék lenni...

IGEN, EGYETEMRE, főiskolára mennék. Orvosok, pedagógusok, mérnökök, tudósok, színészek lesznek a mi fiaink és leányaink. A mi fiaink, jövőnk ígéretes letéteményesei...

Hegy József

KÉPEK

EMBEREK

A FŐAGRONÓMUS

HA FESTŐ LENNÉK, nyugodt, meleg mosolyát örökíteném meg vásznamon. Nemcsak a szeme mosolyog, inkább a homloka, de az egész arc, minden szeglet. Dehát a mosoly is sokféle. Ahány ember — egynémi, annyi változat. Azt mondtam, hogy Hajdu József arcának minden szeglete mosolyog és alig tettem valamiképp a semmihez. Hisz a mosoly majdnem olyan gyakran — ha nem többször — borul az ürességre palástként, mint az értelemre mágius sugárzásnak.

Beszél. Csak egy-két szó. Inkább vizsgál, néz. Homloka napégette ráncai mögött meg zuhog az öreg gondolatfolyam. Évtizedek alatt duzzadt folyamát a patak, patakká az ér. Gyengén buzgó forrásból — a cselédzsoha homályából — indult a vékony erecske. Nagylevelű nyomok tövével keresett utat. A mérgezőld ernyők sokáig eltakarták előle a napot. Kemény, sziklás volt a föld. A kis ér sokat kanyargott, de nem járadt, tovább kellett jutnia, mert telítődött a medre.

Kemény akaratú szorult az emiáns sorkosztos kisdákból. Elvégezte a mezőgazdasági főiskolát. Kővére duzzadt az ér. Kereste tovább útját. Vastagtörzsű fa állt előtte. A gyökerehez ért. Talán földszinre a vastagtörzsű fa, hogy táplálja sápadt koronáját. Nem. A gyökerek korhadtak voltak. Az ér tovább folyt rajtuk. A korhadt gyökerek után szélesebb medret moshatott magának.

Ismerik ezt a fogalmat? Sorkosztos diák? Dühödtek tekintetű, kopotruháju cselédapák kiáltanak benne, — hát ennyi pénzt sem tudok összekaparni, hogy a fiamnak ne kelljen koldulni, ha iskoláznia akar? — s kezüket tépő, összeasztott cselédanyák szava susteror benne — cipő kellene a gyerekeknek, apjuk mit csináljunk. Itthon úgy ahogy megvóna, de az iskola...

SORKOSZTOS DIÁK — az álromantika mögött megtépve kavargó a nagyakaró, kisember önérzete. Kegyelemkenyér. E héten ennél a családnál, a másik héten máséknál. Itt még kedves asszony az osztálytárs mamája, de mi lesz a jövő héten? Mindez a kálvária a reményért, ami az iskola után jön. Más jön. Három éves gyakorlat grófi uradalomban, Hajlongás. A duzzogó kisdájk-önérzet helyett a lazadó húsz év háborog, Mosolygój a grófkasszonyra, ha szeszélyei úgy kívánják, hogy szóba elegendjen veled, s újból lásd a nyomort, a cselédek, ahonnan jöttél. Még egy nekirugaszkodást teszel, hogy kihúzd csizmad a piszkos, ragadós sárból. Az egyen korlátlan lehetőségei társadalmában semmit sem tehetsz. Julien Sorel vágyát messze hessegeti a puszták népének földbe akadt tekintete.

Ennyi a főagronómus élete a felszabadulásig. 45-ben a Landesmann cég vezérért, a Zichy grófokat továbbfűjta a szél. A főagronómus 49-ig a földosztáskor kapott földön gazdálkodik. Többre vágyott. A törzsalattanyesztott állami gazdasághoz került. 1953 óta a taktaharkányi gazdaságban dolgozik, előbb mint főállattenyésztő, majd mint főagronómus. Időnkint ő az igazgató.

AZ OKTOBERVÉGI VIHARBAN IS egyedül volt vezető a hatalmas gazdaságban. A mennydörgés nem vesztette fejét. Higgadtan kémlelte a horizontot — mikor derül már? Most egy mákszemnyi büszkeséggel mosolygja mutatója, az óriási gazdaság határát. — A legszebb a megye gazdaságai között.

Nagy Zoltán

Befejezte fél éves termelési tervét a Borsodnádasi Lemezgyár

A hónap utolsó napjaiban sorra jelentették a Borsodnádasi Lemezgyár üzemrészei, brigádjai, hogy határidő előtt teljesítették fél éves termelési tervüket. Pénteken reggel pedig — két nappal a határidő előtt — már az egész gyár teljesítette első fél éves befejezett teljes termelési tervét.

A kiváló eredmény elérésében oroszlánrészük van a hengereszeknek, akik a második negyedévben felelevenítették a szocialista munkaversenyt és elérték az előző évi termelési szintet. A dolgozók most megfogadták: a hátralévő napokban 400 tonna finomlemez tengerelnek második negyedévi tervükön felül.

A JÓLÉT ADATAI

A szovjet nép jólétének növekedését bizonyítja az is, hogy az állam mind nagyobb összegeket költ szociális-kulturális célokra. Idén a fenti célra 188 milliárd rubelt fordítanak, vagyis 24 milliárddal többet, mint tavaly. Szakadatlanul növekszik az állami társadalombiztosítás költségvetése is. Míg 1950-ben ez a költségvetés 20 milliárd rubelt tett ki, addig 1957-ben már 43 milliárdra emelkedett.

Az országos pártértekezlet tiszteletére 3500 tonna szenet termeltek terven felül a borsodi bányászok

A Borsodi Szénbányászati Tröszt bányászai az országos pártértekezlet tiszteletére elhatározták: hétfőtől szombatig nagytermelési hetet tartanak. Az üzemek kommunistái és pártönkivüli bányászai azóta terven felül napról-napra több szenet adnak. Csütörtökre virradó műszakon például a Borsodi Szénbányászati Tröszt valamennyi bányüzeme 100 százaléknál felül termelt.

A legjobb munkát a miskolckörnyéki bányüzemben a pereseci, a barossaknai és a Pálkás-tárai bányákban érték el. Hétfőtől csütörtökig a bányászok több, mint 1100 tonna szenet termeltek terven felül. Hasonlóképpen túlteljesítették tervüket az országos pártértekezlet tiszteletére a sajóvölgyi és a szuhavölgyi bányüzemek is.

A bányászok lelkes munkájának eredményeként a pártértekezlet megnyitása napjára a Borsodi Szén-

bányászati Tröszt dolgozói terven felül már 3500 tonna szenet termeltek.

Villanyvilágítást vezetnek be a lillafüredi István-barlangba

A Lillafüreden üdülők és kirándulók nem mulasztják el, hogy a Bükki legszebb üdülőhelyén meg ne tekintsek az István-barlang cseppkőcsodáit. Ezen több mint 50 000 látogató gyönyörködik a cseppkőképződményekben. A barlang egész szépségének megismerését azonban akadályozta, hogy a látogatóknak csak karbidlámpa fényénél tudták megmutatni a barlangot. A Borsod-

Edelényben is aratnak

Az edelényi Vörös Zászló Termelőszövetkezet pénteken megkezdte az aratást. Jelenleg egy tizenhárom holdas őszirapa táblán nyolc aratópár dolgozik.

ILYEN tiszta lánnyal még nem volt dolga. Igen, a legtöbb ilyen. Csak hát ő amúgyhoz járt, a kevesekhez. Ezzel nem lehet...

— Édesanyja ruhát hozott be magának. Akarja látni? Feri intett, hogy igen.

Pillanat alatt ott termett a lány. Maga elé tartva a vadonatúj szép sötétkék szövetruhát. Ferinek megrándult az arca:

— Az már volna, amiben új életet kezdhettek. De erőm, az nincs. — Égni kezdett a szeme.

— Tetszik?

— Igen.

— Akkor miért vág grimaszt?

Mintha kést szúrtak volna a húsába. Mi köze az ő életéhez ennek a fruskának? Vitakozzék vele? Magyarázzon neki? Még mit nem. Ugy sem értené meg.

— Csak — vetette oda végülis, félíg hamisan, félíg incselkedve.

— Sok bajt okozott már magának ez a „csak”.

— Csak annyit, hogy most magával kell vitatkoznom.

— Jó. Ha kedve van vitatkozni velem. Ügyeletes lesz az éjjel is. Majd vacsora után idejövök — mondta a lány és azzal elsuhan az új ruhával együtt. Csak az a furcsa, kedves illat maradt ott utána. A tavaszi rét üde, friss szaga. Mezei virág.

VI.

GONDTERHELTEN ültek Dénesék a konyhában. Alig szólt egymáshoz férj, feleség. Dénesné kivörösödött szemmel tess-vesz. Nincs dolga. Csak hát mit csináljon. Ha szól valamit, az ura, mint egy veszett farkas, csak mordul egyet. Amióta házasok, még sohase volt közöttük ekkora feszültség. Osszezdördültek egyszer-másszor, de mindig csak a gyerek miatt és ennyire még egyszer sem. Igaz, Feri se tett még ilyet soha.

Dénes küzdött, viaskodott önmagával. Mi legyen, mit tegyen a fiával? Gyalázatos dolog, ami történt. Meg lehetett volna előzni az egészet. Igen, de csak előbb, jóval előbb.

— De mégis csak az én fiam, nem dobhatom el, mint egy piszkos rongyot. Vissza kell segíteni az életbe. Jobb később, mint soha. Fészkelődött még egy darabig a széken, majd megszólalt:

— Mikor?

Mind a ketten tudták, miről van szó. Dénesné szíve majd megszokta az örömtől. Kibuggyant szeméből egy könnycsepp, gyorsan letörölte a könténye sarkával és úgy felelt:

— Holnap délelőtt itt lesz... Ugy-e megbocsátasz neki? Soha többé nem engedem el este itthonról.

BÚZAVIRÁG

REGÉNY

— Ugy! — csapott le a szóra az ura. — Hát eddig a te engedelmeddel, a te tudatoddal züllött?

— Szívtelen vagy, a te fiad, a mi fiunk — sirta el magát újra az asszony. — Hogy lehetsz ilyen kegyetlen...

— Ha az én fiam, akkor legyen jóvala!

— Talán én nem voltam az, amikor a feleséged lettem, vagy azóta?

— JO, JO, hagyjuk ezt. Én is hibás vagyok, te is, mind a ketten. Igaza van Szabó elvtársnak... Ő is azt mondja, hogy felelősek vagyunk a gyermekeinkért... Nem bántom. Majd megpróbálom a lelkére beszélni. Meglett ember már. Megértheti. Csak legalább ezt az újabb hülyeséget ne csinálta volna. Már délután is kérdezték tőbben, hogy nem bántottam-e...

— Tudod mi volna jó kedves? — emelte férjére könyörgő tekintetét asszonyja:

— Az, ha te is eljössz hozzám a kórházba és együtt jönénk haza mind a hárman...

— Azt már nem! — rezdült egyet az ivópohár az asztalon Dénes öklének a csapásától. — Még hogy én alázkodjak meg egy ilyen taknyos előtt! Hát mi vagyok én?!

— Az apja!

Olyan bátor, olyan vakmerő lett ebben a percben, mint a kölykét oltalmazó vadmacska.

Dénes felállt. Odadült az asszony elé. Hatalmas kezével megfogta a vállát és maga felé fordította. Az asszony teste oda is fordult az ember felé, de a feje oldalvást maradt, hirtelen leszegezve. Az ura most a másik kezével állt alá nyúlt, a fejét is maga felé fordította és fölemelte. Így néztek szembe akarva, nemakarva. Mindkettőjükben ott bujkált a fájdalom könnye. A férfi aztán lehajolt az asszonyhoz, magához vonta és homlokukon csókolt. Jólesett az asszonynak a fájdalmas, engesztelő csók. Ernyedten dőlt férje mellére, az meg esetlenül, ügyetlenül babusgatta, mint valamikor régen.

— Na jól van — motyogta —, lássuk, mit vettél annak a hasznátalannak... Ne félj, nem eszem meg... A kórházba meg majd te mégy el.

Megcsókolták egymást, szívből, megbékélve.

Új ing, nyakkendő, zokni került elő a csomagból. Meg egy jobb fajta új öltözet ruha, ami szemre éppen megfelelt Ferinek. Úst is vitt az asszony. A gyerek nagyon szereti a törtrumpelit, faszírozottat. Előkerült egy üveg asztali fehér is. De erre csak elnevette már magát Dénes:

— Ilyenek vagytok ti, anyák. Könnyeitekkel a pokol kapuját is kinyitjátok. Korbáccsal kéne várni az ebédet, mi

meg úgy fogadjuk, mint egy hóst.

— Ne félj, ember lesz belőle — lelkesedett az anya.

— Megbánta már ő. Igerd meg, hogy szépen beszélsz vele.

— Ugy lesz, úgy lesz, csak maradjass már.

— Igyál egy pohár bort — emelte fel az asszony az üveg get, tekintetével poharat keresgélve.

— Majd csak a fiammal együtt — jelentette ki Dénes azonyomban.

EZ MEGINT nagyon jól esett az asszonynak. Megfogta a férje kezét és pajkosan húzta a kis szoba felé. Ott megállt és oldalról nézte a férje arcát. Szerette volna kitalálni minden gondolatát. A kis szoba, mely az előszobából nyílt, ragyogott a tisztaságtól. Egy porszem nem sok, annyi sem volt a láthatáron. Az ágy már meg volt vetve. Tiszta lepedő az ágyon, tiszta fehér csiha a vánkoston. Tiszta huzat a piros paplaron is.

Dénes csak állt és nézte. Már nem haragudott. Hangosan felnevetett, majd egy széles mosollyal hirtelen átölelte asszonyát. Az ijedében-e, vagy örömeiben nagyot sikoltott. Ki tudja mióta nem ölelték egymást olyan forró, boldogan...

VII.

Elérkezett az este. Elült a józanság, szárnyra keltek a denevér érzékek. Árnyas gondolatok. Ferinek másutt járt az esze, mint apjái, anyjái. Már várta, hogy jöjjen az apolónó. Jól érezte magát. Döntött. Kilóg az országból és majd egyszer visszajön. De csak amikor már nagy ember lesz. Amikor majd megbocsátanak neki. Mi vár rá, ha oda megy vissza, ahonnan idekerült. Csak szánalommal, megvetéssel fordulának el tőle. Ha ugyan nem undorral. Tolvaj lettem? — Börtöntöltelék? — Villódzott agyában az is, hogy tán mégis csak jó volna itthon maradni. De nem tudott a gondolatát megbarátkozni. Csábítóbb volt, ahogy az utóbbi hónapokban élt, mint a munka, emberséges élet...

Megjött a lány. Odadült az ágya mellé egy székre és megkérdezte:

— Nem zavarom, izé, kedves „csak”?

— Nem. Dénes Ferenc vagyok.

— Örvendek. Fehér llna.

— Most már ismerjük egymást.

— EDDIG is ismertük egymást. Én tudtam, hogy maga beteg, maga meg tudta, hogy én ápoló vagyok.

Mind a ketten nevettek. Aztán Feri megkérdezte:

— Sok baj volt velem?

— Nem. Sok butaságot beszélte.

— Például?

— Szóra sem érdemes. Beszéljünk másról. Hol dolgozik?

— Sehol.

— Azt látom, de mielőtt ide került?

(Folytatjuk.)